

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De nevenschikte weg-constructie

Colleman, Timothy

Citation

Colleman, T. (2016). De nevenschikte weg-constructie. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 45-47). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213655>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213655>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

14. De nevenschikte *weg*-constructie

Timothy Colleman, Universiteit Gent

Zoals wordt beklemtoond in Verhagens (2002, 2003, etc.) analyses van de reflexieve *weg*-constructie, hoeft het werkwoord van die constructie geen verplaatsing uit te drukken: het betekenismoment ‘een pad afleggen’ zit al in de constructie zelf, het werkwoord benoemt doorgaans het middel waarmee het pad wordt gecreëerd, zoals in ‘Ze blufte zich een weg naar de top.’ Buiten de *weg*-constructie kunnen zulke werkwoorden in de regel geen verplaatsing uitdrukken: bijvoorbeeld *‘Ze blufte naar Wassenaar.’ Een interessante eigenschap van de *weg*-constructie waarop bij mijn weten nog niet eerder werd gewezen, is dat het V-slot in het reële taalgebruik (bovengemiddeld?) vaak wordt ingevuld door een reeks van twee of meer nevenschikte werkwoorden, zie de onderstaande greep van geobserveerde voorbeelden.

- (1) 15.56 uur: Renners kreunen, steunen, zuchten en vloeken zich een weg naar boven. Voor velen is dit een regelrechte calvarietocht. (*Het Nieuwsblad*, 31 juli 2011, sfeerverslag van op de Bosberg)
- (2) Niet geplaagd door enige vorm van gewetenswroeging ritselt en sjachert hij zich een weg naar het hart van Bagdad zogenaamd als Rode Kruisarts, op een gestolen kameel. (*NRC*, 12 april 2006, over de film *The Tiger and the Snow*)
- (3) Hij zingt, danst, kruipt en springt zich *een weg door de voorstelling* tot hij op het einde letterlijk in zijn onderbroek staat. Een knappe prestatie!
(<https://klakkeboem.wordpress.com/tag/ntgent/>, over een theatervoorstelling van NTGent)

De nevingeschikte weg-constructie

- (4) Bruce gromt en grauwt zich een weg door de tekst heen. (www.musicmeter.nl/album/2817, over de song *Backstreets* van Bruce Springsteen)
- (5) Eus ploetert en vecht en neukt en zuipt en fraudeert en steelt zich een weg naar het volwassendom. (*Advalvas* 2012(6), over de roman *Eus* van Özcan Akyol)

Vooraf – maar zeker niet uitsluitend – in recensies of korte inhouden van films, boeken, theater- of muziekvoorstellingen, enzovoort, wordt gretig van zulke nevenschikkingen gebruik gemaakt: zo'n *weg-constructie* met een hele reeks werkwoorden in het V-slot is dan ook een handig middel om op een beknopte maar toch beeldende manier uit te drukken wat er zich op het metaforische pad van het begin naar het eind van de voorstelling of het verhaal zoal afspeelt (zie bijvoorbeeld (3) en (5)). Daarmee is echter nog lang niet alles gezegd over de betekenis van nevingeschikte *zich-een-weg-zinnen*. Zo valt het op dat de nevingeschikte werkwoorden meestal uit hetzelfde semantische veld komen: in verscheidene zinnen komen zelfs paren van bijna-synoniemen voor, zie *kreunen* en *steunen* in (1), *ritselen* en *sjacheren* in (2) en *grommen* en *grauwen* – met ook nog een mooie alliteratie – in (4). Dat doet denken aan het fenomeen van de intensiverende nevenschikking dat kort wordt genoemd in de ANS (Haeseryn et al. 1997: 1531), waarbij '[e]en intensiverend effect [wordt] verkregen door synoniemen of woorden met een sterk verwante betekenis aan elkaar te schakelen', als in 'Jantje doet de hele dag niets anders dan zeuren en zaniken.' Ook de voorbeelden zonder bijna-synoniemen hebben een emfatisch karakter: in voorbeelden als (1) en zeker (5) wordt door de reeks van nevingeschikte werkwoorden benadrukt dat het pad naar respectievelijk de top van de Bosberg en de

De nevenschikte weg-constructie

volwassenheid lastig en/of lang is; op die manier wordt de suggestie van een verplaatsing waarbij zekere obstakels moeten worden overwonnen, die zo al in de *zich-een-weg*-constructie zit, nog versterkt. Immers, als het V-slot toch ‘vrij’ is omdat de eigenlijke ‘verplaatsing’ elders wordt uitgedrukt, dan kun je er maar beter optimaal gebruik van maken!

Referenties

- Haeseryn, Walter, Kirsten Romijn, Guido Geerts, Jaap De Rooij & Maarten Cornelis Van den Toorn (1997). *Algemene Nederlandse Spraakkunst, 2e, geheel herz. dr.* Groningen, Deurne: Martinus-Nijhoff, Wolters-Plantijn.
- Verhagen, Arie (2002). From parts to wholes and back again. *Cognitive Linguistics* 13, 403-439.
- Verhagen, Arie (2003). Hoe het Nederlands zich een eigen weg baant. *Nederlandse Taalkunde* 8, 328-346.